

Työ- ja elinkeinoministeriö

Viite: TEM:n lausuntopyyntö 28.6.2018 koskien hallituksen esitysluonnosta nk. omatoimisen työnhaun malliksi

Satakunnan TE-toimiston lausunto

Satakunnan TE-toimiston näkemyksen mukaan esitetyssä mallissa on hyviä elementtejä työttömyysturvajärjestelmän kehittämiseksi asiakaslähtoisemmäksi korostaessaan asiakkaan oman toiminnan vaikutusta työttömyysturvan tai etuuden saamiseksi. Myöskin työttömyysturvan sanktioiden lieventäminen nykyisestä on sinänsä kannatettava ehdotus ja kansainvälisessä vertailussakin perusteltu. Tosin kaavailuissa työttömyysturvalain uusissa pykälissä on ilmaisia, jotka vaativat vielä täsmennyksiä

Kokonaisuudessaan - eli pääosin työttömyysturvajärjestelmän nykymalliin yhdistettynä mukaan lukien nk. aktiivimalli - esitys vaikuttaa siltä, että se ennemminkin lisää työttömyysturvajärjestelmän vaikeaselkoisuutta ja sekavuutta kuin selkeyttä sitä. Jo nykyisellään työttömyysturva-asioiden toimeenpano ja eri tasoisten säädösten avaaminen asiakkaille on haasteellista, kuten se on haasteellista tietyissä lain kohdissa ja säädösten soveltamistilanteissa kokeneillekin TE-toimistojen virkailijoille. Jotkut esitetyt muutokset vaikuttavat myös siltä, että ne tulevat aiheuttamaan hallinnollista seurantatyötä. Esityksen perusteella on todennäköistä, että tulkinnot työllistymissuunnitelman toteuttamisessa ja sanktiojärjestelmän soveltamisessa tulevat vaihtelemaan.

Omatoimisen työnhaun malli nojautuu selkeästi uskoon digitaalisten tietojärjestelmien sovellusten toimivuuteen. Työttömien työnhakijoiden joukossa on edelleen paljon henkilöitä, joille verkkopalvelujen hiemankin vaativampi käyttö on vaikeaa. Jotta uudistus onnistuisi, digitaalisten käyttöjärjestelmien pitää olla käyttäjäystävällisiä ja ymmärrettäviä.

Lain 10 §:ssä ehdotetaan, että säädettäväksi, että työllistymissuunnitelmassa sovitun omatoimista työnhakua koskeva ohjeistus on annettava työnhakijalle kirjallisesti. Tämä on hyvä asia, jos ohjeistuksesta saadaan ymmärrettävä ja selkokielinen.

Työllistymissuunnitelmassa sovittaisiin neljän työmahdollisuuden hakemisesta kuukauden tarkastelujakson aikana. Jos työnhakija tarvitsee tukea työnhakuunsa ja työllistymiseensä työnhakuvelvollisuus olisi vähäisempi tai työnhakuvelvoitetta ei asetettaisi. Työttömyysetuuden saamisen yleisenä edellytyksenä on ollut lähtökohtaisesti kokoaikatyön hakeminen, mutta jatkossa työllistymissuunnitelmassa voitaisiin työnhausta siis joissakin tilanteissa jopa luopua.

Esityksen mukaan työnhaun vähentäminen tai siitä kokonaan luopuminen edellyttää, että tehty palvelutarvearvio osoittaa, että 1) työnhakijan ammattitaitoa vastaavaa työtä ei ole tarjolla tarkastelujakson aikana ja työnhakijalla on ammattitaitosuoja, 2) työnhakijalle sopivaa työtä ei ole tarjolla tarkastelujakson aikana tai 3) työnhakijan työnhakutaidoissa, osaamisessa ja ammattitaidossa tai työ- ja toimintakyvyssä on puutteita, jotka estävät työllistymisen. Kohdissa 1. ja 2. tarkoitettuna sopivana työnä ei pidetä työtä, josta työnhakija voisi kieltäytyä työttömyysturvalain 2a luvun 7 §:n 1 momentin 1 – 12 kohdan perusteella. Tämä vaatii palvelutarvearvion tekevältä asiantuntijalta (myös yksityiseltä palveluntuottajalta) tarjolla olevien työmahdollisuuksien ja työttömyysturvalain edellä mainittujen kohtien hyvää tuntemista. Lisäksi kohdan läpikäyminen yhä useamman asiakkaan kanssa lisää runsaasti palvelutarvearvioon käytävää työaika. Tämän kohdan soveltaminen tai päätös voi olla kova kannanotto hakijan työttömyysturvan ja työnhaun näkökulmasta, jos työtön työnhakija on asiasta eri mieltä.

Tulkinta siitä mitä pidetään omatoimisena työnhakuna (12 b §) voi olla käytännössä hankalaa. Miten valvotaan esimerkiksi erilaisissa rekrytointitapahtumissa tapahtuvaa työnhakua. Perusteluissa on, että vaikka työnhakija hakisi useampaa työpaikkaa rekrytointilaisuudessa, niin se lasketaan vain yhdeksi hauksi. Pykälän 1. momentin kohdalla viittaus "muihin vastaaviin toimiin, joiden tavoitteena on työllistyminen" on epämääräinen ja tulee aiheuttamaan tulkintaongelmia eli kyseinen kohta vaatii täsmennystä.

Omatoimisen työnhaun kriteerien toteutuminen perustuu luottamukseen asiakkaan merkintöjen osalta. Omatoimisen työnhaun seuranta (12 c §) tulee aiheuttamaan ylimääräistä seurantatyötä, muutoksenhakuja sekä erilaisia kysymyksiä selvityspyyntöineen. Omatoimisessa työnhaussa on seurattava työnhakijan tekemiä työnhakuja ja myös niitä perusteluja, joiden mukaan työnhakija ei ole sovittua velvollisuuttaan täyttänyt. Asiakkaan näkökulmasta erilaiset seurannat vaikuttavat todennäköisesti monimutkaisilta. Työnhaun seuranta tapahtuu 30 päivän tarkastelujaksoissa, kun taas palvelutarvearvioiteja tehtäisiin eri jaksoissa (ensin 2 viikon kuluessa ja sen jälkeen 3 kk välein).

Maakunnan seurantavastuu siitä, että yksityisten palveluntuottajien palvelujen toteutumisesta ja tarkoituksenmukaisuudesta on asiakkaiden oikeusturvan kannalta tärkeää. Kuinka paljon tämä tulee aiheuttamaan lisätyötä ja selvitystä kiistatapauksissa on vielä vaikeasti arvioitavissa. On todennäköistä, että yksityiset palveluntuottajat välttävät tilanteita, jotka eivät asiakaspalautteen ja ansaintalogiikan kannalta ole kannattavia.

Juhani Sundell
Johtaja

Päivi Laine
Palvelujohtaja